ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಅಂದರೆ ಯೂರೋಪ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಹುಡುಗರನ್ನು, ಹುಡುಗಿಯರು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು (Gay ಮತ್ತು lesbian ಸೆಕ್ಸ್) ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ನಾಗರಿಕತೆ ಎನ್ನಬಹುದೊ? ಇಲ್ಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಥೆ ಎನ್ನಬಹುದೊ ನನಗಂತೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

1940ರಿಂದ 1960ರ ದಶಕಗಳ ಮಧ್ಯೆ...

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕಥೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟ ಇದ್ದು, ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬೇಟರಾಯಸ್ವಾಮಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರೇ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗಿಡಮರ, ಕೆರೆಕುಂಟೆ, ಮಣ್ಣಿನೊಂದಿಗೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ನಂಟು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾವಿನವರೆಗೂ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಅವರ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ನೀವು ಯಾವ ಊರಿನವರು? ನಿಮ್ಮದು ಯಾವ ಸೀಮೆ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಮಹಿಮೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಲಿ ಮರಗಿಡ, ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವು ಆ ಮಣ್ಣಿನ ಸಾರವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಸಾಹಸ ಮೆರೆದರೆ, ಇಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ 'ಇವ್ನು ಯಾವ ಸೀಮೆಯವನು?' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗಗಳ ನೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಹಸು, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಎಮ್ಮೆಗಳೂ ಇವೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ, ಇಲ್ಲ ತುಂಡು ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಾದರೂ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ಎಕರೆ ಹೊಲಗಳಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಎಕರೆ ಇಲ್ಲ ಕನಿಷ್ಠ ಅರ್ಧ ಎಕರೆಯಾದರೂ ಗದ್ದೆ ಇತ್ತು. ಊರಿನ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೆರೆ ಇದ್ದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ತುಂಬಿ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಒಂದು ಭತ್ತದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಎತ್ತರ ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟು ಗಿಡಮರಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸಿರಿನಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎತ್ತರದ ಸಮತಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು ಬೀಳು ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗಾಗಿ ಖಾಲಿ ಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ಬಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದು ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಲು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಕಾಲ ಊರಿನ ಜನರು ಜಾನುವಾರಗಳನ್ನು ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಿಸಲು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿಗೆ ಎರಡು ಗುಂಡು ತೋಪುಗಳು ಇದ್ದವು.

ನಾವು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಏನೂ ಓದಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಒಬ್ಬ ಸೀದಾ ಸಾದಾ ಮನುಷ್ಯ. ಎತ್ತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಇಡೀ ದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ಹಸು ಕುರಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅಪ್ಪ ಇಡೀ ದಿನ ಹೊಲ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಾಯಿ ಇಡೀ ದಿನದ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಕೂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದಿಷ್ಟೇ ಅವರ ದಿನನಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾವು ಮಕ್ಕಳು ಮೂವರು; ನಾನು, ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ, ಅಜ್ಜಿ. ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾತ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದು ಅಜ್ಜಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂದೆ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಇಡೀ ದಿನ ನಮ್ಮ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ತೋಟ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

> **ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ, ಇಲ್ಲ ದಾರಿ ತೋರಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.**

ಊರಿನಲ್ಲೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಮೊದಲು ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನಗಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಿರಿಯನಾದ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟೇಶ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಿರಿಯಳಾದ ತಂಗಿ ಸರೋಜ. ನಾನು, ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಮಧ್ಯಮ ಶಾಲೆ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ತಂದೆ ನನ್ನ ಓದಿನ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಪೇಚಾಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಓದಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಯಾರೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಲು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮ ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಮೇಷ್ಟ್ರು ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಉಳುತ್ತಿದ್ದ ನೇಗಿಲನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಷ್ಟ್ರು ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಅಡ್ಡ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ನಾನೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಹಿಂದೆಯೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಮುಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಷ್ಟ್ರು 'ಏನೋ ಕೃಷ್ಣ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀಯ?' ಅಂದಿದ್ದೆ ತಡ. 'ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀನಿ ಸಾರ್' ಎಂದು ಉತ್ತರ ನೀಡಿದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಷ್ಟ್ರು, ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು 'ಏನಯ್ಯ ಮಗ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊಲ ಉಳುಸ್ತಾ ಇದ್ದೀಯೇನು?' ಎಂದರು. 'ಇನ್ನ ಏನು ಮಾಡಿ ಸರ್. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಶಾಲೆ ಇಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಮೇಷ್ಟ್ರು 'ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಖರ್ಚು ಮಾಡ್ತೀನಿ ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆ, ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಬಹುದು'. ಮೇಷ್ಟ್ರು ಓದುವ ಉಪಾಯ ಹೇಳಿದರು. ತಂದೆ, `ನನಗೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಓದಿಸುವ ಆಸೆ ಇದೆ. ಇದುವರೆಗೂ ನಮ್ಮೂರು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ' ಎಂದಿದ್ದೆ, ಮೇಷ್ಟ್ರು `ಒಳ್ಳೆ ಆಲೋಚನೆ. ನಿನ್ನ ಮಗ ಹುಷಾರಿದ್ದಾನೆ. ಖಂಡಿತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದ್ತಾನೆ. ಓದಿಸು. ಬೇಕಾದರೆ ಹಾಸ್ಟಲು, ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು ನನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ' ಎಂದರು.

ಸಂಜೀವಪ್ಪ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಾನು, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಓದಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ, ಇಲ್ಲ ದಾರಿ ತೋರಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಕಳ್ಳನಾಗಿದ್ದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹಾ ಋಷಿಯಾಗಿದ್ದು ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ನೀರಿಗೆ ಜಗಳವಾಗಿ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಿದ್ದು, ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರೈಲು ಡಬ್ಬಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ನೂಕಿಸಿಕೊಂಡ ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿ ಆಗಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಮಹಾನುಭಾವರ ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನನ್ನಂತಹ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಜನರ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪ ಬೆಳಗ ಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಲೇಬೇಕು.

ನಾನು ಕೋಲಾರದ ನಚಿಕೇತ ನಿಲಯ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವರು ಹಾಕಿದ ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ತಂಟೆ ತಕರಾರಿಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೂರದ ಮೈಸೂರು, ಊಟಿ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಐಷಾರಾಮಿ ಶಾಲಾ, ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟ್ರುಗಳೂ ಸಹ ಸಾದಾ ಸೀದಾ ಸರಳ ನಡವಳಿಕೆಯವರಾಗಿದ್ದು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಮೇಷ್ಟ್ರುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿ, ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ, ಸುಭಾಷ್ ಚಂದ್ರ ಬೋಸ್, ಲಾಲ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರ ಚಿತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗತಾನೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು.

ಸಶೇಷ